

Адміністративне право і процес

УДК 341.231:007:327

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19415200>

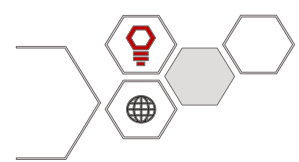
Принципи адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики в Україні

Гончаренко Михайло Миколайович,
майор юстиції, співробітник
Служби безпеки України
<https://orcid.org/0000-0003-2819-783X>

Прийнято: 16.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

Анотація. У статті досліджено теоретико-правові засади принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики в Україні в умовах трансформації адміністративного права, цифровізації публічного управління та зростання безпекових викликів в інформаційній сфері. **Метою** статті є формування цілісного теоретико-правового підходу до визначення системи принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики та обґрунтування їх класифікації з урахуванням необхідності забезпечення балансу між правами і свободами людини та інтересами національної безпеки держави.

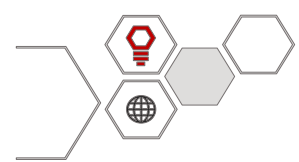
Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема діалектичний метод, системно-структурний метод, формально-юридичний метод, метод правового аналізу та порівняльно-правовий метод. Їх застосування дало можливість дослідити доктринальні підходи до розуміння принципів адміністративного права та принципів

адміністративно-правового регулювання, визначити їх роль у механізмі реалізації державної інформаційної політики та сформуванню науково обґрунтовану систему принципів адміністративно-правового регулювання у відповідній сфері.

У **результаті** дослідження встановлено, що адміністративно-правове регулювання державної інформаційної політики має здійснюватися на основі цілісної системи принципів, які визначають межі втручання держави в інформаційну сферу, стандарти діяльності публічної адміністрації та баланс між публічними і приватними інтересами. Обґрунтовано, що система принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики включає три взаємопов'язані групи принципів: загальні, спеціальні та функціонально-безпекові. До загальних принципів віднесено принцип верховенства права, законності, пріоритету прав і свобод людини, пропорційності, рівності, гласності, підконтрольності та відповідальності публічної адміністрації. Сформульовано систему спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики, до яких віднесено принцип балансу права і безпеки, принцип інформаційного суверенітету, принцип протидії дезінформації, принцип стратегічних комунікацій держави та принцип координації суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки. Обґрунтовано доцільність виділення третьої групи принципів – функціонально-безпекових, до яких віднесено принцип стратегічного управління інформаційною сферою, принцип інформаційної стійкості держави та суспільства, принцип цифрової трансформації публічного управління, принцип взаємодії держави і суспільства в інформаційній сфері та принцип міжнародної інформаційної співпраці.

У **висновках** зазначено, що запропонована класифікація принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики

відображає сучасні трансформації адміністративного права та формування нової парадигми адміністративно-правового регулювання, у межах якої адміністративне право розглядається як правовий інструмент одночасного забезпечення прав людини, ефективного публічного управління та інформаційної безпеки держави.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, державна інформаційна політика, принципи адміністративного права, інформаційна безпека, інформаційний суверенітет, дезінформація, стратегічні комунікації.

Principles of Administrative and Legal Regulation of the State Information Policy in Ukraine

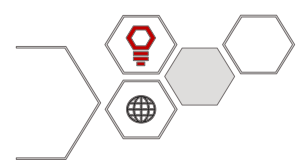
Mykhailo Goncharenko,

Major of Justice, Officer of the Security Service of Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-2819-783X>

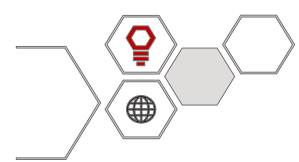
Abstract. The article examines the theoretical and legal foundations of the principles of administrative and legal regulation of the state information policy in Ukraine in the context of the transformation of administrative law, digitalization of public administration and the growing security challenges in the information sphere. The **purpose** of the article is to form a comprehensive theoretical and legal approach to defining the system of principles of administrative and legal regulation of the state information policy and to substantiate their classification, taking into account the need to ensure a balance between human rights and freedoms and the interests of national security of the state.

The **methodological** basis of the research consists of general scientific and special legal methods, in particular the dialectical method, the system-structural method, the formal-legal method, the method of legal analysis and the comparative-

legal method. Their application made it possible to study doctrinal approaches to understanding the principles of administrative law and the principles of administrative and legal regulation, to determine their role in the mechanism of implementation of the state information policy and to form a scientifically grounded system of principles of administrative and legal regulation in the relevant field.

As a **result** of the research, it has been established that administrative and legal regulation of the state information policy should be carried out on the basis of a coherent system of principles that determine the limits of state intervention in the information sphere, the standards of activity of public administration and the balance between public and private interests. It is substantiated that the system of principles of administrative and legal regulation of the state information policy includes three interrelated groups of principles: general, special and functional-security principles. The general principles include the principle of the rule of law, legality, priority of human rights and freedoms, proportionality, equality, transparency, accountability and responsibility of public administration. The system of special principles of administrative and legal regulation of the state information policy has been formulated, which include the principle of balance between rights and security, the principle of information sovereignty, the principle of countering disinformation, the principle of strategic communications of the state and the principle of coordination of subjects ensuring information security. The expediency of distinguishing the third group of principles – functional-security principles – has been substantiated, which include the principle of strategic management in the information sphere, the principle of information resilience of the state and society, the principle of digital transformation of public administration, the principle of interaction between the state and society in the information sphere, and the principle of international information cooperation.

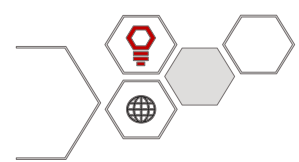

The **conclusions** state that the proposed classification of the principles of administrative and legal regulation of the state information policy reflects modern transformations of administrative law and the formation of a new paradigm of administrative and legal regulation, within which administrative law is considered as a legal instrument for simultaneously ensuring human rights, effective public administration and information security of the state.

Keywords: administrative and legal regulation, state information policy, principles of administrative law, information security, information sovereignty, disinformation, strategic communications.

Постановка проблеми. Адміністративно-правове регулювання державної інформаційної політики в Україні формується на перетині двох фундаментальних правових напрямків – забезпеченні національної безпеки та гарантуванні прав і свобод людини, що об’єктивно зумовлює необхідність встановлення чіткої системи принципів такого регулювання. Конституційна модель української держави виходить з того, що людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави [1]. Водночас, захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її інформаційної та державної безпеки визначаються як найважливіші функції держави [1]. Таким чином, на конституційному рівні закладено необхідність постійного балансу між свободою інформації та інтересами безпеки держави.

Право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, а також право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію гарантується Конституцією України, однак може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку [1]. Відповідно, саме адміністративно-правове

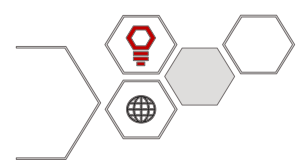

регулювання виступає основним правовим інструментом встановлення меж, процедур, механізмів та гарантій такого обмеження, а також визначає порядок реалізації державної інформаційної політики.

Закон України «Про інформацію» визначає, що інформаційна політика держави спрямована на забезпечення доступу кожного до інформації, створення умов для формування інформаційного суспільства, забезпечення інформаційної безпеки України та розвитку інформаційного простору [2]. У Стратегії інформаційної безпеки України зазначено, що держава повинна забезпечити баланс між свободою слова та необхідністю протидії деструктивним інформаційним впливам, пропаганді, інформаційним операціям та маніпулюванню суспільною свідомістю [3]. У Стратегії національної безпеки України підкреслюється, що інформаційна безпека є складовою національної безпеки та передбачає захист інформаційного простору держави та прав громадян на інформацію [4].

Таким чином, адміністративно-правове регулювання у цій сфері повинно одночасно забезпечувати захист національних інтересів та інформаційної безпеки держави, гарантування конституційних прав і свобод людини, прозорість і підконтрольність діяльності органів державної влади, недопущення надмірного втручання держави в інформаційну сферу, а також ефективність державної інформаційної політики. Саме принципи адміністративно-правового регулювання повинні визначати межі втручання держави в інформаційну сферу, критерії допустимості обмеження прав, стандарти діяльності органів публічної адміністрації та баланс між публічними і приватними інтересами.

Однак, аналіз наукових досліджень з адміністративного права свідчить про відсутність системно сформульованих принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики, що призводить до

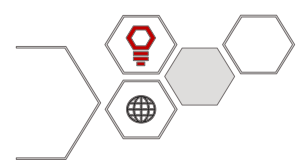

фрагментарності правового регулювання, неузгодженості повноважень органів публічної влади, колізій між законодавством у сфері інформації, медіа, національної безпеки та захисту прав людини, а також до виникнення ризиків як надмірного втручання держави в інформаційну сферу, так і недостатньої ефективності державної політики у сфері інформаційної безпеки.

Отже, наукова проблема полягає у відсутності комплексного теоретико-правового підходу до визначення системи принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики, які повинні забезпечувати баланс між інтересами держави у сфері інформаційної безпеки та правами і свободами людини в інформаційній сфері, а також визначати межі та стандарти діяльності суб'єктів публічної адміністрації у відповідній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принципи адміністративно-правового регулювання переважно розглядаються як загальнотеоретична категорія або як принципи діяльності публічної адміністрації, адміністративної процедури чи адміністративного судочинства [5; 6], тоді як принципи адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики як окремої сфери публічного управління фактично не сформовані як цілісна наукова концепція. Окремої уваги заслуговують ряд наукових публікацій, зміст яких важливий для дослідження принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики в Україні.

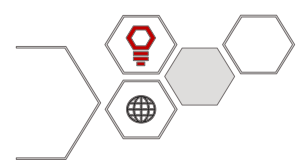
Так, у науковій статті Т. О. Гуржій та Ю. В. Бодрова «Поняття та сутність принципів адміністративно-правового регулювання» [7] здійснено ґрунтовний теоретико-правовий аналіз принципів адміністративно-правового регулювання, визначено їх як основоположні, керівні ідеї, що відображають закономірності розвитку суспільних відносин та визначають зміст, спрямованість і механізм адміністративно-правового впливу держави. Автори обґрунтовують, що

принципи адміністративно-правового регулювання мають доктринальну природу, однак знаходять своє нормативне закріплення у законодавстві та реалізуються через діяльність суб'єктів публічної адміністрації. Особливу увагу приділено системоутворюючій ролі принципів у механізмі адміністративно-правового регулювання, що фактично визначає межі втручання держави у відповідні суспільні відносини. Для дослідження державної інформаційної політики це має принципове значення, оскільки саме через систему принципів повинні визначатися межі адміністративно-правового впливу держави на інформаційну сферу, а також баланс між публічними інтересами держави та приватними інтересами особи у сфері інформації.

Грунтовні підходи до розуміння принципів адміністративного права як галузі права та як основи публічного адміністрування розкриті у науковому доробку А. М. Школика «Формування національної доктрини адміністративного права: історія, сучасний стан і перспективи» [8]. Автор розмежовує загальні принципи адміністративного права (верховенство права, законність, пропорційність, рівність, відкритість, підконтрольність) та спеціальні принципи публічного адміністрування, що застосовуються у окремих сферах державного управління. Важливим для теми даного дослідження є висновок автора про те, що принципи адміністративного права виконують функцію обмеження дискреційних повноважень публічної адміністрації та забезпечують баланс між владними повноваженнями держави та правами особи.

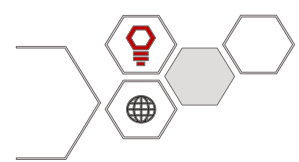
А фундаментальне значення для розуміння природи та змісту принципів адміністративного права мають доктринальні положення, сформульовані в академічному курсі адміністративного права за редакцією В. Б. Авер'янова та підручнику з адміністративного права за редакцією Ю. П. Битяка. У зазначених працях принципи адміністративного права розглядаються як основоположні

засади галузі адміністративного права, що визначають зміст адміністративно-правових норм, спрямованість адміністративно-правового регулювання, межі здійснення публічної влади та правовий статус особи у відносинах із державою. При цьому принципи адміністративного права мають безпосереднє регулятивне значення, оскільки виступають орієнтирами правотворчої діяльності держави, критеріями правомірності діяльності суб'єктів владних повноважень та засобом подолання прогалин і колізій у законодавстві [9; 10].

У доктрині адміністративного права, відображеній у працях зазначених авторів, особлива увага приділяється тому, що принципи адміністративного права є правовим інструментом забезпечення балансу у відносинах «держава – людина», оскільки саме через систему принципів визначаються межі втручання держави у сферу прав і свобод людини, встановлюються стандарти діяльності публічної адміністрації та гарантії захисту прав особи від можливого зловживання владою. З огляду на це, положення доктрини адміністративного права є методологічною основою для дослідження принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики, яка є сферою підвищеного ризику порушення балансу між інтересами держави у сфері інформаційної безпеки та правами громадян на свободу слова, доступ до інформації та приватність [9; 10]. Відтак, формування системи принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики повинно здійснюватися з урахуванням загальних принципів адміністративного права як базових галузевих засад правового регулювання публічно-управлінських відносин.

Тож, незважаючи на наявність наукових праць, присвячених принципам адміністративного права, принципам адміністративно-правового регулювання, а також окремим аспектам державної інформаційної політики та інформаційної

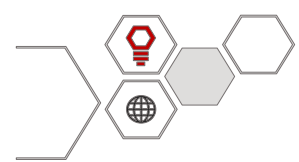
безпеки, у сучасній адміністративно-правовій науці відсутнє комплексне дослідження принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Невирішеними раніше частинами загальної проблеми є, насамперед, відсутність у науці адміністративного права науково обґрунтованої класифікації принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики з урахуванням специфіки інформаційної сфери, цифровізації публічного управління, розвитку медіасередовища та зростання безпекових загроз в інформаційному просторі. Недостатньо дослідженим є також питання ролі принципів адміністративно-правового регулювання у забезпеченні балансу між інтересами держави у сфері інформаційної безпеки та правами і свободами людини, зокрема правом на свободу слова, правом на доступ до інформації, правом на приватність та захист персональних даних.

У сучасних умовах адміністративно-правове регулювання державної інформаційної політики повинно здійснюватися з урахуванням безпекової функції держави, однак у наукових дослідженнях принципи такого регулювання переважно розглядаються без належного врахування безпекового компонента.

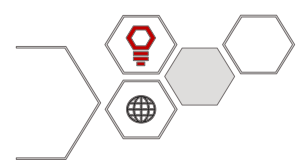
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ціллю дослідження є формування цілісного теоретико-правового підходу до визначення системи принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики в Україні з урахуванням необхідності забезпечення балансу між правами і свободами людини в інформаційній сфері та інтересами національної безпеки держави, а також обґрунтування сучасної класифікації принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики.

Для досягнення цілей статті поставимо такі завдання: проаналізувати доктринальні підходи до розуміння принципів адміністративного права та принципів адміністративно-правового регулювання; визначити роль принципів адміністративно-правового регулювання у механізмі реалізації державної інформаційної політики; охарактеризувати загальні принципи адміністративно-правового регулювання та визначити особливості їх реалізації у сфері державної інформаційної політики; сформулювати систему спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики; обґрунтувати доцільність виділення третьої групи принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики, пов'язаних із стратегічним управлінням, цифровізацією публічного управління, інформаційною стійкістю держави та розвитком системи стратегічних комунікацій; сформулювати класифікацію принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики та визначити їх значення для правотворчої та правозастосовної діяльності у сфері інформаційної політики та інформаційної безпеки.

Виклад основного матеріалу. У сучасній адміністративно-правовій доктрині принципи адміністративно-правового регулювання традиційно поділяються на загальні та спеціальні, а також вченими-адміністративістами виділяється ще одна група принципів - функціонально-безпекові або називають їх інституційні/функціональні принципи (поки не сформовано вченими єдиної усталеної назви цієї групи принципів, але не зазначення її позбавило б повноти це дослідження).

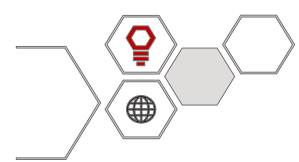
Загальні принципи є базовими, вони поширюються на всі сфери адміністративно-правового регулювання і визначають зміст, спрямованість та межі діяльності публічної адміністрації. Спеціальні принципи характеризують особливості адміністративно-правового регулювання в окремих сферах

державної політики. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства, цифровізації та безпекових викликів у науці адміністративного права формується також третя група принципів – функціонально-безпекові принципи, які відображають трансформацію адміністративного права від управлінського до безпеково-сервісного типу правового регулювання. У сфері державної інформаційної політики зазначена трирівнева система принципів має особливе значення, оскільки адміністративно-правове регулювання у цій сфері поєднує управлінську, сервісну та безпекову функції держави. Почнемо розгляд з базових принципів, якими є загальні.

Так, загальні принципи адміністративно-правового регулювання є похідними від принципів адміністративного права як галузі права та відображають фундаментальні засади взаємовідносин держави і людини у сфері публічного управління. У науковій літературі до загальних принципів адміністративного права традиційно відносять принцип верховенства права, принцип законності, принцип пріоритету прав і свобод людини, принцип рівності перед законом, принцип пропорційності, принцип гласності та відкритості, принцип підконтрольності та відповідальності публічної адміністрації [9; 10].

Беззаперечно, принцип верховенства права є базовим принципом адміністративного права та адміністративно-правового регулювання. У науковій доктрині адміністративного права зазначається, що принцип верховенства права визначає спрямованість діяльності публічної адміністрації на забезпечення прав і свобод людини та обмежує дискреційні повноваження органів державної влади. Як зазначає В. Б. Авер'янов, принцип верховенства права означає пріоритет прав і свобод людини у діяльності органів виконавчої влади та підпорядкованість держави праву [9, с. 87]. У сфері адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики цей принцип означає, що діяльність органів

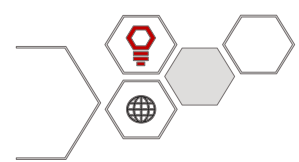

публічної влади щодо регулювання інформаційної сфери повинна здійснюватися з урахуванням пріоритету прав людини, зокрема права на свободу слова, права на доступ до інформації та права на приватність.

Принцип законності означає, що органи публічної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Академік Ю. П. Битяк зазначає, що принцип законності є основою функціонування публічної адміністрації та передбачає чітку регламентацію повноважень органів виконавчої влади і недопущення свавільного втручання у права і свободи громадян [10, с. 56]. У сфері державної інформаційної політики принцип законності означає, що будь-які обмеження свободи слова, доступу до інформації або поширення інформації можуть встановлюватися виключно законом і повинні мати чітко визначену правову процедуру.

Також одним із фундаментальних принципів адміністративного права є принцип пріоритету прав і свобод людини у діяльності публічної адміністрації. На думку Т. О. Коломєць, адміністративне право у сучасній правовій державі має сервісний характер, а тому діяльність публічної адміністрації повинна бути спрямована на забезпечення та реалізацію прав і свобод людини [11, с. 112]. У сфері державної інформаційної політики цей принцип означає, що діяльність держави в інформаційній сфері повинна бути спрямована не лише на захист державних інтересів, але й на забезпечення інформаційних прав громадян.

Важливим є принцип рівності перед законом, що означає недопущення дискримінації у діяльності органів публічної влади та забезпечення рівних можливостей доступу до публічних послуг, у тому числі у сфері інформації. В. К. Колпаков та О. В. Кузьменко зазначають, що принцип рівності означає однакове ставлення публічної адміністрації до всіх суб'єктів адміністративно-

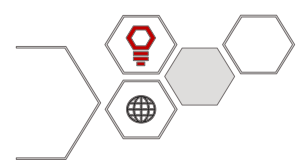

правових відносин [12, с. 74]. У сфері державної інформаційної політики цей принцип декларує рівний доступ до інформації, рівні умови діяльності медіа та недопущення дискримінації у доступі до інформаційних ресурсів.

Багатьма вченими наголошується, що принцип пропорційності є також одним із ключових принципів адміністративного права, який визначає межі втручання держави у права і свободи людини. Як зазначає О. М. Бандурка та М. М. Тищенко, принцип пропорційності означає, що втручання держави у права особи повинно бути необхідним, доцільним та співмірним поставленій меті [13, с. 93]. У сфері державної інформаційної політики принцип пропорційності має особливе значення, оскільки дозволяє визначити допустимі межі обмеження свободи слова в інтересах національної безпеки.

Принцип гласності та відкритості означає обов'язок органів публічної влади забезпечувати доступ до інформації про свою діяльність та прозорість прийняття управлінських рішень. Принцип гласності є необхідною умовою здійснення демократичного публічного управління та формою контролю суспільства за діяльністю органів державної влади [14, с. 58]. У сфері державної інформаційної політики цей принцип означає відкритість державної інформаційної політики, доступ громадян до публічної інформації та прозорість діяльності органів влади у сфері інформації.

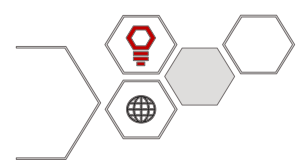
Принцип підконтрольності та відповідальності означає, що органи публічної влади підконтрольні суспільству та несуть юридичну відповідальність за свої рішення, дії або бездіяльність. Як зазначає Ю.П. Битяк, підконтрольність діяльності публічної адміністрації є необхідною умовою забезпечення законності та захисту прав громадян у сфері публічного управління [10, с. 101]. У сфері державної інформаційної політики цей принцип означає наявність механізмів

контролю за діяльністю органів державної влади, що здійснюють регулювання інформаційної сфери, а також можливість судового оскарження їх рішень.

Система спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики формується під впливом сучасних трансформацій адміністративного права, зумовлених цифровізацією суспільства, розвитком інформаційних технологій, гібридними загрозами та інформаційною війною. Якщо загальні принципи адміністративного права визначають базові засади діяльності публічної адміністрації, то спеціальні принципи відображають специфіку правового регулювання інформаційної сфери як сфери, у якій одночасно реалізуються конституційні права і свободи людини та забезпечується інформаційна безпека і інформаційний суверенітет держави. У зв'язку з цим спеціальні принципи адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики доцільно розглядати як систему взаємопов'язаних засад, що визначають спрямованість діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері інформації та інформаційної безпеки, а також межі втручання держави в інформаційні відносини.

Спеціальні принципи адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики формуються на перетині двох фундаментальних правових цінностей – забезпечення прав і свобод людини та забезпечення національної безпеки держави. На відміну від загальних принципів адміністративного права, спеціальні принципи відображають особливості правового регулювання інформаційної сфери, яка одночасно є сферою реалізації конституційних прав людини і сферою забезпечення інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки держави. Саме тому ключовим методологічним положенням адміністративно-правового регулювання державної

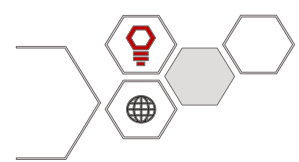

інформаційної політики є принцип балансу між свободою інформації та інтересами національної безпеки.

Нормативну основу зазначеного принципу становлять положення Конституції України, відповідно до яких кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації, однак здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку [1]. Таким чином, на конституційному рівні закріплено правову модель, відповідно до якої свобода інформації не є абсолютною і може бути обмежена з метою захисту держави та суспільства, що і становить основу адміністративно-правового регулювання інформаційної сфери.

Розвиток зазначеного положення міститься у Законі України «Про інформацію», який визначає, що державна інформаційна політика спрямована одночасно на забезпечення доступу громадян до інформації та на створення системи захисту інформації і гарантування інформаційного суверенітету держави [2]. У законі прямо визначено, що до основних напрямів державної інформаційної політики належать забезпечення доступу громадян до інформації, створення систем захисту інформації, розвиток інформаційних ресурсів та гарантування інформаційного суверенітету України [2]. Отже, на законодавчому рівні закріплено дуальний характер державної інформаційної політики – правозабезпечувальний та безпековий, що і формує зміст спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання у цій сфері.

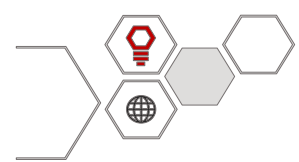
У науковій доктрині інформаційного та адміністративного права також підкреслюється необхідність поєднання правозабезпечувальної та безпекової функцій держави в інформаційній сфері. Зокрема, у працях дослідників інформаційної безпеки зазначається, що інформаційна безпека розглядається як

стан захищеності інформаційних інтересів особи, суспільства і держави, тобто одночасно охоплює права людини і національні інтереси держави [15]. Такий підхід свідчить про те, що інформаційна безпека не може розглядатися виключно як діяльність держави щодо обмеження інформації, а повинна розглядатися як система правових та організаційних заходів, спрямованих на захист як держави, так і людини.

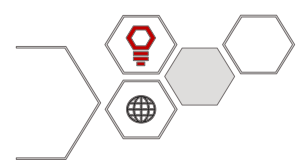
У наукових працях з проблем національної та інформаційної безпеки (зокрема у дослідженнях Т. Ткачук) обґрунтовується, що правове забезпечення інформаційної безпеки держави є складовою системи національної безпеки та реалізується через механізми публічного управління, адміністративно-правового регулювання та діяльність спеціально уповноважених суб'єктів у сфері інформаційної безпеки [16]. Це означає, що спеціальні принципи адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики повинні враховувати не лише правову природу інформаційних відносин, але й безпекову природу інформаційного середовища, особливо в умовах збройної агресії та інформаційної війни.

В умовах сучасних безпекових викликів, пов'язаних із веденням інформаційної війни проти України, держава зобов'язана здійснювати активну інформаційну політику, спрямовану на протидію дезінформації, інформаційним операціям та інформаційним загрозам, що обумовлює необхідність посилення адміністративно-правових механізмів у цій сфері. Водночас така діяльність держави повинна здійснюватися з дотриманням принципу пропорційності та принципу верховенства права, що і формує спеціальний принцип адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики – принцип балансу між відкритістю інформації та необхідністю її обмеження в інтересах національної безпеки.

Таким чином, спеціальні принципи адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики доцільно визначати як такі, що відображають специфіку правового регулювання інформаційної сфери та спрямовані на забезпечення балансу між правами і свободами людини в інформаційній сфері та необхідністю забезпечення інформаційної безпеки держави, інформаційного суверенітету та стійкості інформаційного простору України. Саме такий підхід відповідає сучасній парадигмі адміністративного права як права публічного управління у сфері забезпечення прав людини та безпеки держави.

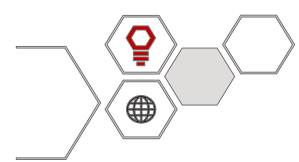
Тож, ключовим у цій системі є принцип балансу прав і безпеки, який передбачає необхідність одночасного забезпечення інформаційних прав і свобод людини та захисту національної безпеки держави в інформаційній сфері. Зазначений принцип впливає з конституційної моделі правового регулювання інформаційних відносин, відповідно до якої право на свободу думки і слова, на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку. Таким чином, на конституційному рівні закладено необхідність правового балансу між свободою інформації та безпековими інтересами держави. У наукових дослідженнях з проблем інформаційної безпеки підкреслюється, що інформаційна безпека охоплює захищеність життєво важливих інтересів не лише держави, але й особи та суспільства, а тому правове регулювання у цій сфері повинно бути спрямоване на досягнення балансу інтересів усіх суб'єктів інформаційних відносин [15, с. 47]. Емпіричним прикладом реалізації цього принципу є запровадження в умовах воєнного стану обмежень щодо поширення окремих видів інформації (зокрема щодо переміщення військ, наслідків ракетних ударів), що здійснюється на підставі нормативних актів Кабінету Міністрів України

та військового командування, однак такі обмеження мають тимчасовий характер і обґрунтовуються необхідністю забезпечення оборони держави.

Другим спеціальним принципом є принцип інформаційного суверенітету, який означає право держави самостійно визначати та реалізовувати державну інформаційну політику, захищати власний інформаційний простір, національні інформаційні ресурси та інформаційну інфраструктуру від зовнішніх інформаційних впливів. У наукових працях з проблем національної безпеки академіка В.П. Горбуліна зазначається, що інформаційний суверенітет є складовою державного суверенітету і проявляється у здатності держави контролювати власний інформаційний простір та протидіяти зовнішнім інформаційним загрозам [17, с. 18]. Реалізація цього принципу в Україні проявляється, зокрема, у створенні системи стратегічних комунікацій, розвитку державного іномовлення, запровадженні санкцій щодо іноземних інформаційних ресурсів, які використовуються як інструменти інформаційної війни, а також у формуванні державних інформаційних ресурсів та систем кіберзахисту.

Третім спеціальним принципом є принцип протидії дезінформації, який передбачає формування адміністративно-правових механізмів запобігання, виявлення та нейтралізації дезінформації, інформаційних операцій та маніпулятивних інформаційних впливів. У наукових дослідженнях підкреслюється, що дезінформація в умовах гібридної війни виступає інструментом впливу на суспільну свідомість, політичні процеси та обороноздатність держави, а тому протидія дезінформації є складовою системи забезпечення національної безпеки [18, с. 105]. Емпіричним прикладом реалізації цього принципу є діяльність Центру протидії дезінформації, створеного при Раді національної безпеки і оборони України, а також прийняття нормативних та

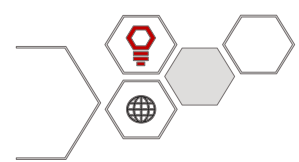

програмних документів щодо інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій, у яких визначаються механізми реагування держави на інформаційні загрози.

Четвертим спеціальним принципом є принцип стратегічних комунікацій держави, який передбачає, що державна інформаційна політика повинна бути не лише реактивною, а й проактивною, спрямованою на формування інформаційного порядку денного, донесення позиції держави до громадян і міжнародної спільноти, формування довіри до державних інституцій та забезпечення інформаційної стійкості суспільства. У наукових працях у сфері безпекових досліджень зазначається, що стратегічні комунікації є складовою системи національної безпеки та включають узгоджену діяльність органів державної влади у сфері публічної дипломатії, зв'язків з громадськістю, інформаційної політики та інформаційної безпеки [17, с. 21]. Реалізація цього принципу проявляється у затвердженні державних стратегій інформаційної безпеки, стратегій стратегічних комунікацій, а також у координації інформаційної діяльності органів державної влади під час воєнного стану.

П'ятим спеціальним принципом є принцип координації суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки, який передбачає узгоджену діяльність органів державної влади, що здійснюють повноваження у сфері інформаційної політики, інформаційної безпеки, оборони, кібербезпеки, медіаполітики та стратегічних комунікацій. Ефективність адміністративно-правового регулювання залежить від узгодженості діяльності суб'єктів публічної адміністрації та чіткого розмежування їх повноважень.

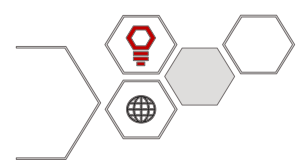
Таким чином, система спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики включає принцип балансу прав і безпеки, принцип інформаційного суверенітету та ін. Ці принципи відображають специфіку адміністративно-правового регулювання інформаційної

сфери в умовах сучасних безпекових викликів і визначають спрямованість діяльності публічної адміністрації на одночасне забезпечення прав громадян та захист національної безпеки держави.

У сучасній адміністративно-правовій науці поряд із загальними та спеціальними принципами дедалі частіше виділяють третю групу принципів, яка пов'язана з трансформацією адміністративного права під впливом процесів цифровізації, розвитку інформаційного суспільства та гібридних загроз. У наукових дослідженнях сучасного адміністративного права зазначається, що розвиток принципів адміністративного права відбувається не лише через формування традиційних галузевих принципів, але і через розвиток принципів належного врядування/*good governance*, належної адміністрації та публічного управління, які розглядаються як окрема група сучасних принципів адміністративного права [19]. Такий підхід фактично свідчить про формування третьої групи принципів адміністративного права, які мають функціональний, управлінський та безпековий характер і пов'язані з реалізацією державної політики у конкретних сферах, зокрема в інформаційній сфері.

У вітчизняній адміністративно-правовій доктрині також підкреслюється, що принципи адміністративного права розвиваються разом із розвитком держави та публічного управління і відображають сучасні потреби суспільства, зокрема потребу забезпечення прав людини, ефективного публічного управління та безпеки держави [20]. У зв'язку з цим у сфері державної інформаційної політики доцільно виділяти окрему групу принципів, які можна визначити як функціонально-безпекові принципи. Особливість цієї групи принципів полягає в тому, що вони визначають не лише правові засади діяльності публічної адміністрації, але й стратегічні напрями державної інформаційної політики та механізми забезпечення інформаційної безпеки держави.

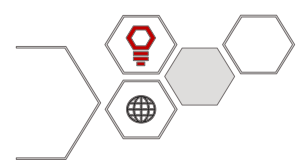

До цієї групи принципів доцільно віднести принцип стратегічного управління інформаційною сферою, принцип інформаційної стійкості держави та суспільства, принцип цифрової трансформації публічного управління, принцип взаємодії держави і суспільства в інформаційній сфері, а також принцип міжнародної інформаційної співпраці. Зазначені принципи пов'язані з формуванням нової парадигми адміністративного права, у межах якої адміністративне право розглядається не лише як право управління, але і як право забезпечення публічної політики, безпеки та стратегічного розвитку держави.

Зокрема, принцип стратегічного управління інформаційною сферою означає, що державна інформаційна політика повинна формуватися на основі довгострокових стратегій, державних програм, концепцій та доктрин у сфері інформаційної безпеки та інформаційної політики. Емпіричним прикладом реалізації цього принципу є прийняття Стратегії інформаційної безпеки України [3], а також інших програмних документів, які визначають державну політику у сфері інформації та стратегічних комунікацій.

Принцип інформаційної стійкості держави та суспільства передбачає формування здатності держави, суспільства та громадян протидіяти інформаційним загрозам, дезінформації, інформаційним операціям та маніпулятивним впливам. У наукових дослідженнях з проблем національної безпеки зазначається, що сучасні загрози державі все більше мають інформаційний характер, а тому держава повинна формувати систему інформаційної стійкості як складову національної безпеки [17, с. 19].

Принцип цифрової трансформації публічного управління означає, що адміністративно-правове регулювання державної інформаційної політики повинно враховувати процеси цифровізації, розвитку електронного урядування, електронної демократії та цифрових публічних послуг. У наукових дослідженнях

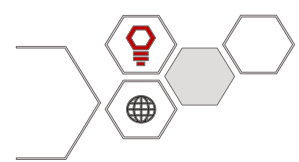

адміністративного права зазначається, що розвиток інформаційного суспільства призводить до трансформації функцій держави та появи нових адміністративно-правових інститутів, пов'язаних із цифровим урядуванням та управлінням інформаційними ресурсами [16].

Принцип взаємодії держави і суспільства в інформаційній сфері передбачає, що державна інформаційна політика повинна формуватися із залученням громадянського суспільства, медіа, наукових установ та експертного середовища, що відповідає сучасним концепціям належного врядування та відкритого уряду. Принципи належного врядування/good governance включають відкритість, участь громадськості, підзвітність, ефективність та узгодженість державної політики [19].

Таким чином, третя група принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики відображає сучасний етап розвитку адміністративного права та пов'язана з трансформацією функцій держави в умовах інформаційного суспільства та гібридних загроз. Якщо загальні принципи визначають фундаментальні правові засади діяльності публічної адміністрації, а спеціальні принципи визначають особливості правового регулювання інформаційної сфери, то третя група принципів визначає стратегічні, функціональні та безпекові засади реалізації державної інформаційної політики та розвитку системи публічного управління в інформаційній сфері. Виділення цієї групи принципів свідчить про формування нової парадигми адміністративного права, пов'язаного з публічною політикою, інформаційною безпекою та стратегічним управлінням.

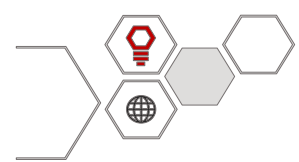
Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що система принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики має багаторівневу структуру і включає три взаємопов'язані групи принципів:

загальні, спеціальні та сучасні функціонально-безпекові принципи. Загальні принципи визначають фундаментальні правові засади діяльності публічної адміністрації та впливають із конституційних засад правової держави і верховенства права. Спеціальні принципи відображають особливості адміністративно-правового регулювання інформаційної сфери та спрямовані на забезпечення балансу між правами і свободами людини та необхідністю забезпечення інформаційної безпеки і інформаційного суверенітету держави. Водночас розвиток інформаційного суспільства, цифрової держави, стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки зумовлює формування третьої групи принципів, які мають стратегічний, функціональний і безпековий характер та визначають засади реалізації державної інформаційної політики в умовах сучасних безпекових викликів та інформаційної війни.

Запропонований підхід до класифікації принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики дозволяє комплексно поєднати правозабезпечувальну, управлінську та безпекову функції адміністративного права, що відповідає сучасним тенденціям розвитку адміністративного права. У зв'язку з цим виділення трьох груп принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики – загальних, спеціальних та функціонально-безпекових свідчить про формування нової наукової класифікації принципів адміністративно-правового регулювання у сфері державної інформаційної політики.

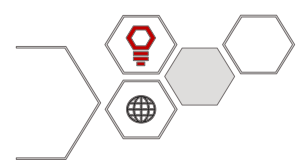
Висновки. Отже, у статті обґрунтовано доцільність виділення трьох груп принципів адміністративно-правового регулювання державної інформаційної політики – загальних, спеціальних та сучасних функціонально-безпекових принципів, що у сукупності утворюють цілісну систему правових засад адміністративно-правового впливу держави на інформаційну сферу.

Запропонована класифікація може розглядатися як елемент наукової новизни дослідження й відображає сучасні трансформації адміністративного права, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства, цифровізації публічного управління та необхідністю забезпечення інформаційної безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
3. Стратегія інформаційної безпеки України : Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>
4. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
5. Соловійова О. М. Деякі питання принципів адміністративної процедури. Problems of Legality. 2023. № 163. С. 248–266. DOI: 10.21564/2414-990X.163.292332. URL: <https://plaw.nlu.edu.ua/article/view/292332>
6. Seliukov V. S. The essence and content of administrative and legal principles of activity in a particular area in Ukraine. Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs. 2025. Vol. 108, No. 1. P. 226–237. DOI: 10.32631/v.2025.1.18. URL: <https://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/article/view/842>
7. Гуржій Т. О., Бодров Ю. В. Поняття та сутність принципів адміністративно-правового регулювання // Науковий вісник Ужгородського

національного університету. Серія: Право. 2023. № 2 (79). С. 34–38. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.2.6>.

8. Школик А. Формування національної доктрини адміністративного права: історія, сучасний стан і перспективи. // Юридичний науковий електронний журнал. 2021. С. 60–72. URL: <https://library.ztu.edu.ua/doccard.php/138789>.

9. Адміністративне право України : академічний курс : підруч. : у 2 т. / редкол.: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ : Юридична думка, 2007. Т. 1 : Загальна частина. 592 с.

10. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк, І. М. Балакаєва, І. В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/601/3_Admin_pravo_pidruchnyk_2020_vnutrishka.pdf

11. Адміністративне право України : підручник / Т. О. Коломоєць, Ю. В. Пирожкова, Н. О. Армаш та ін. ; за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ : Істина, 2009. 480 с.

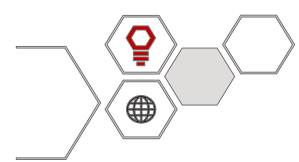
12. Курс адміністративного права України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін. ; за ред. В. К. Колпакова. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 872 с.

13. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес : підручник. Київ : Літера ЛТД, 2001. 336 с.

14. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. В. Зуй. Харків : Право, 2013. 656 с.

15. Довгань О. Д., Ткачук Т. Ю. Правове забезпечення інформаційної безпеки держави як підгалузь інформаційного права // Інформація і право. 2018. № 2. С. 45–53.

16. Ткачук Т. Ю. Забезпечення інформаційної безпеки в умовах євроінтеграції України : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. 411 с. URL: <https://ippi.org.ua/zabezpechennya-informatsiinoi-bezpeki-v-umovakh-%D1%94vrointegratsii-ukraini-pravovii-vimir>.

17. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с. URL: <https://duikt.edu.ua/en/lib/1/category/1171/view/331>
18. Настюк В. Я. Адміністративно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України // Вісник адміністративного права. 2021. № 2. С. 101–110.
19. Addink H. Principles of Administrative Law: An Innovative Approach // CERIDAP. URL: <https://ceridap.eu/general-principles-of-administrative-law-an-innovative-approach/>
20. Принципи адміністративного права // Академія адміністративно-правових наук України. URL: <https://www.ssaals.com.ua/pravo/pryntsypy-administratyvnoho-prava/1517/>